

Gosztonyi Gergely¹

Az Európai Unió új digitális rendeletcsomagjának irányai

„Ha nem lenne már elég világos:
a Facebook nem kompatibilis
a demokráciával.”
(David Cicilline a Twitteren)²

2020 legvégén a következőhöz hasonló címekkel volt tele a sajtó: *Bemutatták a törvényjavaslatot, ami jelentősen megtépázhatja a nagy technológiai cégek hatalmát Európában.*³ Voltak károgó hangok, mint például a *Félrement uniós szabályozásra figyelmeztet a digitális piac,*⁴ de megjelentek az ujjongók is, akik *Az Európai Bizottság mérföldkönek számító javaslatcsomagot tesz közzé a digitális platformok és szolgáltatások szabályozására*⁵ címen publikáltak. Annyi biztos, hogy a két törvényjavaslat – elfogadása esetén – alapjaiban változtathatja és határozhatja meg az Európai Unió digitális szabályozási környezetét, és jó esetben hosszabb távon kiszámítható, előrelátható viszonyokat teremthet. A tanulmány arra tesz kísérletet, hogy a javaslatokban szereplő főbb szabályozási tervek vázolásával értelmezze a várható jövőbeli lépéseket.

¹ Adjunktus, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék. Kapcsolat: gosztonyi@ajk.elte.hu.

² David Cicilline az Amerikai Egyesült Államok képviselőházi trösztellenes albizottságának elnöke. David Cicilline [@davidcicilline]: „If it is not already clear, Facebook is not compatible with democracy.” [Tweet]. *Twitter*, 2021. február 17.

³ Bobák Áron: Bemutatták a törvényjavaslatot, ami jelentősen megtépázhatja a nagy technológiai cégek hatalmát Európában. *Raketa.hu*, 2020. december 16. Online: <https://raketa.hu/digitalis-szolgáltatások-törvény-európai-bizottság>.

⁴ Török Diána: Félrement uniós szabályozásra figyelmeztet a digitális piac. *Blog.IAB.hu*, 2020. október 14. Online: <https://blog.iab.hu/2020/10/14/digital-services-act-iab-europe>.

⁵ Francine Cunningham: European Commission publishes landmark package to regulate digital platforms and services. *Twobirds.com*, 2020. december. Online: www.twobirds.com/en/news/articles/2020/global/european-commission-publishes-landmark-package-to-regulate-digital-platforms-and-services.

Bevezetés

2000. június 8-a óta – amikor elfogadták a digitális szolgáltatásokat a mai napig szabályozó Elektronikus kereskedelemről szóló irányelvet⁶ – eltelt húsz év. Ennyi idő egy ennyire gyorsan változó piacon nem tekinthető rövidnek, hiszen azon szabályozási megoldások, amelyek 2000-ben előremutatónak tűntek, mára már elvesztették relevanciájukat. Mindez a gyakorlatban is láthatóvá vált, amikor az Egyesült Államok és egyéb országok próbálkozásai után az Európai Unió is lépéseket tett a digitális óriások vélt vagy valós túlhatalma ellen. 2017-ben például 110 millió eurós bírságot szabtak ki a Facebookra,⁷ 2017 és 2019 között rekordösszegű, összesen 8,2 milliárd eurós⁸ bírságot róttak a Google-re a versenyjogi szabályok rendszeres és rendszerszintű megsértése miatt,⁹ míg 2020 legvégén az Amazon ellen indult eljárás a trösztellenes szabályok megsértésére hivatkozva.¹⁰ Ezen bírságok ténye jól mutatja, hogy a korábban érinthetetlennek hitt – jellemzően amerikai – mammutcégek olyan vizekre eveztek, amelyek már nem csupán jogilag, de politikailag is veszélyesnek minősülnek. A bírságok ezen cégek éves bevételeinek ugyan csak töredékét jelentik, ráadásul jellemzően megfellebbezik őket a különféle bíróságok előtt, de az az út, amelyre a világ több országa rálépett, egyértelműen mutatja azt a politikai szándékot, hogy a digitális szolgáltatások szabályozása nem maradhat abban a mederben, amelyet húsz éve kijelöltek számukra.

Mindezek mellett egyértelműnek látszik, hogy az internet – ahogy az Emberi Jogok Európai Bírósága a Cengiz és mások kontra Törökország ügyben kiemelte – „mára az elsődleges eszközzé vált, amelyen keresztül a személyek az információk és ötletek fogadásához és átadásához fűződő szabadságukat gyakorolják”.¹¹

⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól („Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv”), *Hivatalos Lap* L 178 , 17/07/2000 o. 0001-0016

⁷ European Commission: *Mergers: Commission fines Facebook €110 million for providing misleading information about WhatsApp takeover* (2017. május 18.). Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_1369.

⁸ Részletesen lásd Polyák Gábor – Pataki Gábor: Google Shopping: a 2017-es versenyjogi „giga-bírság” elemzése, avagy milyen tanulságokkal szolgált a keresőmotorra kiszabott rekordbüntetés. In Polyák Gábor (szerk.): *Algoritmusok, keresők, közösségi oldalak és a jog. A forgalomirányító szolgáltatások szabályozása*. Budapest, HVG-ORAC, 2020. 273–288.

⁹ Cale Guthrie Weissmann: *Google hit with another EU antitrust fine: The grand total now comes to €8.2B. Fastcompany.com*, 2019. március 20. Online: www.fastcompany.com/90322678/google-hit-with-another-eu-antitrust-fine-the-grand-total-now-comes-to-e8-2b.

¹⁰ European Commission: *40462, Amazon.com, Inc.; Amazon Services Europe SARL; Amazon EU SARL; Amazon Europe Core SARL* (2020. november 11.). Online: https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_40462.

¹¹ Cengiz and Others v. Turkey App nos 48226/10 and 14027/11 (ECtHR, 1 December 2015), 49.

Ennek következtében a világ számos országában az internet szabályozása a politikai agenda egyik – bár különféle megoldásokkal operáló – legfőbb prioritása lett Ausztráliától¹² Németországon¹³ és Kanadán¹⁴ át egészen Lengyelorszáig¹⁵ és Magyarorszáig.¹⁶ A világ olyan kifejezésekkel ismerkedett meg az elmúlt években, mint „fake news”, „deepfake”, „dis- és misinformation”. Ezek terjedésének megakadályozására – jól felfogott üzleti érdekből – a világszinten szolgáltató digitális platformok eddig nem fordítottak jelentős erőforrásokat. Ismét az EJEB-et idézve kijelenthetjük, hogy „az internet fontos szerepet játszik a nyilvánosság hírekhez való hozzáféréseinek és általánosságban az információk terjesztésének előmozdításában.”¹⁷ Az interneten a felhasználók által generált kifejező jellegű tevékenységek példa nélküli platformot jelentenek a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlására.”¹⁸ A megváltozott politikai légkört pedig a techóriások is érzékelték, és tettek apró, de jelentős lépéseket a széljárás megváltoztatására: a Facebook 2020. május 6-án bejelentette, hogy elismert szakértőkből álló független ellenőrző bizottságot (*Oversight Board*) állít fel, amely a problematikus tartalmak kérdésében segíti a céget. Az első döntések 2021 elején már meg is születtek, és az első öt ügyből négy esetben a Facebook moderációs döntésével szemben ítélt a testület.¹⁹

Nem feledhetjük ugyanakkor azt sem, hogy az alapvető problémákat a felelősségi szintek meghatározásában láthatjuk, hiszen ezen óriási platformok számos

¹² Brian Stelter: What Australia’s new law might mean for the news you see in the future. *Edition. CNN.com*, 2021. március 1. Online: <https://edition.cnn.com/2021/02/27/media/australia-facebook/index.html>.

¹³ Amar Toor: Germany passes controversial law to fine Facebook over hate speech. *TheVerge.com*, 2017. június 30. Online: www.theverge.com/2017/6/30/15898386/germany-facebook-hate-speech-law-passed.

¹⁴ Carl Meyer: Canada looks at Australia’s experience regulating social media. *Nationalobserver.com*, 2021. február 1. Online: www.nationalobserver.com/2021/02/01/news/canada-looking-australias-experience-regulating-social-media.

¹⁵ Adam Easton: Poland proposes social media „free speech” law. *BBC.com*, 2021. január 15. Online: www.bbc.com/news/technology-55678502.

¹⁶ Huszák Dániel: Bejelentették: szabályozza Magyarország a Facebookot és a nagy techcégeket. *Portfolio.hu*, 2021. január 26. Online: www.portfolio.hu/uzlet/20210126/bejelentettek-szabalyozza-magyarorszag-a-facebookot-es-a-nagy-techcegeket-466858.

¹⁷ Bővebben lásd Gergely Gosztonyi: The European Court of Human Rights and the access to Internet as a mean to receive and impart information and ideas. *International Comparative Jurisprudence*, 6. (2020), 2. 134–140.

¹⁸ Cengiz and Others v. Turkey App nos 48226/10 and 14027/11 (ECtHR, 1 December 2015), 52.

¹⁹ A döntésekről kiváló szakmai elemzést közöl Szikora Tamás: A Facebook Oversight Board első döntései – meglepetések helyett „papírforma”? *Ludovika.hu*, 2021. február 5. Online: www.ludovika.hu/blogok/itkiblog/2021/02/05/a-facebook-oversight-board-első-dontesei-meglepetések-helyett-papirforma.

esetben kvázi államként viselkedtek,²⁰ és a moderáció során csak a saját ÁSZF-jellegű dokumentumaik alapján eljárva, kvázi önálló jogalkotó hatalomként léptek fel. Mindezt tovább árnyalja, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága és az Európai Unió Bíróságának joggyakorlata távolról sem nevezhető konzekvensnek.²¹

A digitális szolgáltatásokról szóló rendeletjavaslat²²

Mivel az Európai Unió az általános adatvédelmi rendeletével (közkeletű nevén a GDPR-ral)²³ kiváló és a világ számos része által megsüvegelt és követésre méltónak ítélt agendát állított fel, nem csoda, hogy a techcégek megregulázása terén is példamutató hozzáállást kíván mutatni. Az első szembevetendő jogi különbség a terület korábbi szabályozásához képest, hogy – a GDPR megoldásával analóg módon – nem irányelvként, hanem rendeletként kívánja ezt az Európai Unió életbe léptetni.²⁴ Erre magyarázatképpen a következő indoklást adta a jogalkotó:

„A Bizottság úgy határozott, hogy rendeletjavaslatot terjeszt elő az egész unióra kiterjedő következetes védelem, a belső piacon a releváns szolgáltatások szabad nyújtását akadályozó különbségek megelőzése, valamint a vállalkozások és fogyasztók jogainak egységes védelme és az egységes kötelezettségeik belső piacon való biztosítása érdekében. Ez szükséges a gazdasági szereplők és a fogyasztók számára is biztosítandó jogbiztonsághoz és átláthatósághoz. A rendeletjavaslat emellett biztosítja a jogok

²⁰ Nancy S. Kim – D. A. Jeremy Telman: Internet giants as quasi-governmental actors and the limits of contractual consent. *Missouri Law Review*, 80. (2015), 3.

²¹ Mindennek alátámasztásául érdemes végigkövetni az EJB tartalomszolgáltatói felelősség kérdéskörében hozott legfontosabb ítéleteinek ellentmondásait: Delfi AS v. Estonia App no. 64569/09 (ECtHR, 16 June 2015); Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt. v. Hungary App no. 22947/13 (ECtHR, 2 February 2016); Pihl v. Sweden App no. 74742/14 (ECtHR, 9 March 2017); Tamiz v. United Kingdom App no. 3877/14 (ECtHR, 19 September 2017); Magyar Jeti Zrt. v. Hungary App no. 11257/16 (ECtHR, 4 December 2018); Høiness v. Norway App no. 43624/14 (ECtHR, 19 March 2019). Részletesen lásd Tatár Attila: A tárhelyszolgáltatók körében felmerülő felelősségi kérdésekről. *Infokommunikáció és Jog*, 16. (2019), 72. 8–13.

²² Javaslat Az Európai Parlament és a tanács rendelete a digitális szolgáltatások egységes piacáról (digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály) és a 2000/31/EK irányelv módosításáról, 2020/0361(COD), COM(2020) 825 final (továbbiakban: DSA, Digital Services Act).

²³ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet).

²⁴ A rendeletek olyan jogi aktusok, amelyek hatálybalépésük után automatikusan és egységesen alkalmazandók az összes EU-országra, anélkül, hogy át kellene őket ültetni a nemzeti jogba. Ezek teljes egészükben kötelezők az összes EU-tagországra. Lásd Bruno de Witte: Legal instruments and law-making in the Lisbon Treaty. In Stefan Griller – Jacques Ziller (szerk.): *The Lisbon Treaty. EU constitutionalism without a constitutional treaty?* Vienna, Springer, 2008. 79–108.

és kötelezettségek következetes nyomon követését, az egyenértékű szankciókat valamennyi tagállamban, valamint a különböző tagállamok felügyeleti hatóságai közötti és az uniós szintű hatékony együttműködést.”²⁵

A rendelettervezetben más szöveghelyeken elhelyezett mondatokból ugyanakkor köntörfalazás nélkül kiderül a valódi szándék: „jellegénél fogva az internet átnyúlik a határokon, a fent említett nemzeti szintű jogalkotási erőfeszítések akadályozzák a szolgáltatások nyújtását és igénybevételét az unióban”,²⁶ így fontos cél, hogy „uniószerte nagyobb felelősséggel ruházzák fel a polgárokat és ellenállóképesebb demokráciákat építsenek”.²⁷

Kiemelésre érdemes, hogy a rendelettervezet az elektronikus kereskedelemről szóló irányelvet teljes egészében nem helyezi hatályon kívül, hanem épít annak jogi megoldásaira. Az irányelv bizonyos szakaszait azonban értelemszerűen felváltanák az új rendelkezések²⁸ (például az Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 12–15. cikkei, amelyek az „egyszerű továbbítást”, a „gyorsítótárolóban történő rögzítést [*caching*]”, a tárhelyszolgáltatást vagy az általános nyomonkövetési kötelezettséget szabályozzák). Már itt meg kell jegyezni, hogy az új rendeletjavaslat, az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv és az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv²⁹ egyes szabályai nem tűnnek harmonizáltnak, így ezek egységesítése és összefűzése a következő időszak egyik fontos teendője lesz. Ugyanis a rendeletjavaslat elfogadása a legoptimistább várakozások szerint sem történik meg 2022 vége vagy 2023 eleje előtt.³⁰

A digitális szolgáltatásokról szóló rendeletjavaslattal kapcsolatos kommunikáció az alábbiakban foglalja össze a legfontosabb változásokat:³¹

²⁵ DSA (Digital Services Act), Indokolás, 2.

²⁶ DSA, Indokolás, 1.

²⁷ DSA, Indokolás, 2.

²⁸ DSA, 71. cikk.

²⁹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1808 irányelve (2018. november 14.) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról szóló 2010/13/EU irányelvnek (Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv) a változó piaci körülményekre tekintettel való módosításáról, PE/33/2018/REV/1.

³⁰ Bár nem európai felmérés, de érdekes, hogy egy tizenkét országban egyidejűleg lefolytatott online felmérés szerint a lakosság 67%-a szerint a jogalkotó politikusok nem értik annyira az internet és a digitális szolgáltatások működését, hogy reálisan meg tudják ítélni a szükséges szabályozási irányokat. Internet Society: *Internet way of networking. Two thirds of people worldwide are not confident in politicians regulating the Internet* (2020. december 9.). Online: www.internetsociety.org/news/press-releases/2020/two-thirds-of-people-worldwide-are-not-confident-in-politicians-regulating-the-internet.

³¹ Európai Bizottság: *A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály: biztonság és elszámoltathatóság az online környezetben*. Online: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act-ensuring-safe-and-accountable-online-environment_hu.

- Előnyök a magánszemélyek számára:
 - nagyobb választék, alacsonyabb árak;
 - nagyobb védettség a jogellenes tartalmakkal szemben;
 - az alapvető jogok fokozott védelme.
- Előnyök a digitális szolgáltatók számára:
 - jogbiztonság, harmonizált jogszabályok;
 - kedvezőbb keretfeltételek vállalkozások indítására és bővítésére.
- Előnyök a digitális szolgáltatások üzleti felhasználói számára:
 - nagyobb választék, alacsonyabb árak;
 - hozzáférés az uniós piacokhoz online platformokon keresztül.
- Előnyök a társadalom egésze számára:
 - nagyobb demokratikus ellenőrzés és felügyelet a rendszerszintű online platformok felett;
 - a rendszerszintű kockázatok mérséklése például a manipuláció és a dezinformáció visszaszorítása révén.

Mindez – a várakozások szerint – az emberi jogok, a jogegyenlőség, a jogbiztonság, a szabadság és a demokrácia, azaz összefoglalóan a jogállam megerősödéséhez vezet majd el, hiszen az egységes felelősségi szabályok, az átláthatóság és kiszámíthatóság az online környezetben visszaszoríthatja a fentebb tárgyalt hamis hírekkel és dezinformációval kapcsolatos problémákat.

A rendeletjavaslat előnyei

Amint fentebb láthattuk, a legfontosabb előnye a javaslatnak, hogy új alapokra kívánja helyezni azt a húsz éve – lényegében – változatlan szabályozási környezetet, amely fölött már eljárt az idő és a technológiai fejlődés. Kiemelhető, hogy létrehozza az úgynevezett megbízható bejelentők (*trusted flaggers*) kategóriáját,³² azaz az online illegális tartalmak elleni küzdelmet visszavezetné a megbízhatóság, kiszámíthatóság mezejére. A felhasználóknak ráadásul erősebb eszközöket adna a kezébe, hiszen lehetőségük lenne – a hatályos gyakorlattól eltérően – a platformok moderálási döntéseit megkérdőjelezni, és a döntés ellen jogorvoslattal élni.³³

Az átláthatóság növelése érdekében a legvitatottabb kérdések egyikét, a platformok algoritmusait is új alapokra helyezné, hiszen hozzáférést biztosítana hozzájuk

³² DSA, 19. cikk.

³³ DSA, Indokolás, 42.: „a szolgáltatóknak tájékoztatnia kell a szolgáltatás igénybe vevőjét a döntéséről, a döntés okáról, a döntés vitatása céljából elérhető jogorvoslati lehetőségekről.”

független ellenőröknek és kutatóknak is.³⁴ A rendszerszintű kockázatok kezelése érdekében egy új kategóriát vezetne be a szabályozás online óriásplatformok (*very large online platforms*)³⁵ néven, amelyekre – a jelenlegitől eltérően – nem egységes, hanem speciálisan eltérő felelősségi szabályok vonatkoznának.³⁶ E kategóriába azok esnek, akik „havonta átlagosan legalább 45 millió aktív felhasználónak kínálják szolgáltatásaikat az unióban”.³⁷ Ezzel kapcsolatos, hogy a tagállamoknak ki kell jelölniük az egyik illetékes hatóságukat (*digitális szolgáltatási koordinátor*), amely ellátja valamennyi feladatot a rendeletnek abban a tagállamban való alkalmazásával és érvényesítésével kapcsolatban.³⁸ A számos egyéb újdonság közül kiemelhetők még a szabványok, magatartási kódexek és válságkezelési protokollok kidolgozásának szükségességét előíró szöveghelyek is.³⁹

A korábbi évek immár valódi és értelmezhető mértékű bírságait figyelembe véve nem meglepő, hogy amennyiben egy online óriásplatform megsérti a rendeletjavaslat releváns rendelkezéseit, a Bizottság az előző pénzügyi év teljes árbevételének legfeljebb 6%-át kitevő bírsággal sújthatja.⁴⁰ Mindemellett egy valódi jogérvényesítési módszerként bekerült a szövegbe az úgynevezett ideiglenes intézkedések (*interim measures*, például a szolgáltatás ideiglenes felfüggesztése) használata, hiszen „súlyos károk kockázata miatt felmerülő sürgős esetben a Bizottság határozati úton ideiglenes intézkedéseket rendelhet el az érintett online óriásplatform ellen *prima facie* megállapított jogsértés alapján”.⁴¹

A rendeletjavaslat hátrányai

A rendeletjavaslat negatívumait elemezve kitűnik, hogy a felelősség tekintetében azon az úton halad, amelyen a nemzeti szabályozások elindultak (például a német NetzDG, a francia Avia törvény vagy az osztrák gyűlöletbeszéd elleni törvény), amelyek arra kényszerítik a platformokat, hogy – a szabályoknak való megfelelés és a bírságok elkerülése érdekében – folyamatosan monitorozzák a felhasználók tartalmait. Ennek túlzott – cenzúrába hajló – intézkedések lehetnek a következményei, azaz – ahogy az Emberi Jogok Európai Bírósága fogalmazott – „a szervezet a saját felelősségének kizárása érdekében fog lépni (és így tévesen eltávolítani

³⁴ DSA, 31. cikk.

³⁵ DSA, III. fejezet, 4. szakasz.

³⁶ DSA, II. fejezet.

³⁷ DSA, 25. cikk (1).

³⁸ DSA, 38. cikk (29).

³⁹ DSA, 34–35, 37. cikkek.

⁴⁰ DSA, 59. cikk (1).

⁴¹ DSA, 55. cikk (1).

tartalmakat) ahelyett, hogy a szólásszabadságot védelmezné.”⁴² Mindezt ráadásul az óriásplatformok moderálási gyakorlatával kapcsolatos információk és kétségek is tovább erősítik, mind az emberi vs. mesterséges intelligencia általi moderálás, mind az emberi moderátorok hozzáértése és helyzete kapcsán.⁴³

Ugyanilyen problematikus kérdésnek minősül a jogellenes és ártalmas online tartalmak megkülönböztetésének, definiálásának hiánya, bár feltehető, hogy ezt a 2018-as „A dezinformáció visszaszorítását célzó uniós gyakorlati kódex”⁴⁴ fogalmai pótolnák. És bár a kódexet – amelyet csak az aláírókra kell alkalmazni – a Facebook, a Google, a Twitter és a Mozilla is ellátta kézjeggyel (majd 2019-ben a Microsoft és 2020-ban a TikTok is), jogi értelemben nem lehetséges valódi szabályozási, definiálási megoldásként értékelni.

Mindezek mellett sem a digitális szolgáltatásokról szóló rendeletjavaslat és a következőkben bemutatott, digitális piacokról szóló rendeletjavaslat egymáshoz viszonyított fogalomhasználata, sem pedig a két javaslat és a már hatályos elektronikus kereskedelemről szóló irányelv, illetve az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv definíciós készlete nincs teljes mértékben harmonizálva egymással. Néhányan emellett kiemelték, hogy a szükséges szabályokat már korábban megalkották, így az Európai Uniónak inkább arra kellene koncentrálnia, hogy ezeket betartsák, ahelyett, hogy újabb jogszabályokat fogad el.⁴⁵

Digitális piacokról szóló rendeletjavaslat⁴⁶

A javaslatcsomag másik eleme a digitális piacokat szabályozná, és Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke a 2020-as *Web Summiton*⁴⁷ elmondta, hogy az Európai Unió 2019-ben megválasztott vezetése sokkal határozottabban igyekszik

⁴² Delfi AS v. Estonia App no. 64569/09 (ECtHR, 16 June 2015), Joint dissenting opinion of Judges Sajó and Tsotsoria, 19.

⁴³ Casey Newton: The trauma floor. The secret lives of Facebook moderators in America. *The Verge.com*, 2019. február 25. Online: www.theverge.com/2019/2/25/18229714/cognizant-facebook-content-moderator-interviews-trauma-working-conditions-arizona.

⁴⁴ *A dezinformáció visszaszorítását célzó uniós gyakorlati kódex*. Online: https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=59115.

⁴⁵ Helen Mussard: Digital advertising industry warns against misguided EU regulation. *IAB Europe*, 2020. szeptember 29. Online: <https://iabeurope.eu/all-news/digital-advertising-industry-warns-against-misguided-eu-regulation>.

⁴⁶ Javaslat Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a digitális ágazat vonatkozásában a megítélhető és méltányos piacokról (digitális piacokról szóló jogszabály), 2020/0374(COD), COM/2020/842 final (továbbiakban: DMA, Digital Markets Act).

⁴⁷ European Commission: Web Summit 2020 – A Europe for everybody with EC president. *YouTube*, 2020. december 2. Online: <http://y2u.be/jgOBZv2nHjA>.

kontrollálni a nagy technológiai szereplők hatalmát. Ezzel kapcsolatban kiemelte, hogy ezen óriáscégeket nem csupán tartalmi, hanem technológiai oldalról is szabályozni kívánják, és e célt szolgálja a digitális piacokról szóló rendeletjavaslat.

A rendeletjavaslat kulcsfogalma a kapuőrplatform (*gatekeeper*),⁴⁸ amely olyan szolgáltatókat takar, amelyek jelentős hatást gyakorolnak a belső piacra, állandósult és tartós pozíciót élveznek és emellett legalább egy alapvető platformszolgáltatást működtetnek. Ilyen alapvető platformszolgáltatások az alábbiak lehetnek:

- online közvetítő szolgáltatás (beleértve például a piactereket, alkalmazás-áruházakat és egyéb ágazatokban, például a mobilitás, a közlekedés vagy az energia terén működő online közvetítő szolgáltatásokat);
- online keresőprogram;
- online közösségi hálózati szolgáltatás;
- videómegosztóplatform-szolgáltatás;
- számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatás;
- operációs rendszer;
- felhőszolgáltatás;
- hirdetési szolgáltatás, beleértve a hirdetési hálózatokat, hirdetési piactereket és bármely egyéb hirdetési közvetítő szolgáltatást, amelyet a fentiek nyújtanak.⁴⁹

A jogalkotó úgy fogalmaz, hogy:

„[k]orlátozott számú nagy alapvető platformszolgáltató jelentős gazdasági erőre tett szert. [...] A kapuőrök [...] jellemzőinek kombinációja valószínűsíthetően számos esetben a tárgyalási pozíció terén súlyos egyensúlyhiányt, következésképpen pedig a kapuőrök által nyújtott alapvető platformszolgáltatások üzleti felhasználói és végfelhasználói számára tisztességtelen gyakorlatokat és feltételeket eredményez, aminek az ár, a minőség, a választék és az innováció látja kárát.”⁵⁰

Mindezek alapján a tisztességes verseny feltételeinek biztosítására ezen óriásszolgáltatókat mintegy kiemelik a többi közül, és számukra jóval szigorúbb feltétel- és szankciórendszert állapítanak meg. Ráadásul – pontosan, mint fentebb a DSA esetében láthattuk – ezen szolgáltatók természetüknél fogva nemzetközi, így az egyes nemzeti szabályozások csak részeredményeket érhetnek el velük szemben.⁵¹ A tervezett eljárás szerint az Európai Bizottság minősít egy szolgáltatót, amennyiben három feltételnek megfelel: elért felhasználók száma, éves forgalom

⁴⁸ DMA, 3. cikk (1).

⁴⁹ DMA, 2. cikk 2.

⁵⁰ DMA, 3–4.

⁵¹ Vö. DSA, Indoklás, 2.: „Európában az összes online kereskedelemnek közel 24 %-a határokon átnyúló jellegű.”

összege és működés időtartama. Részleteiben vizsgálva a három feltételt, a javaslat szerint vélelmezhető a megfelelés, amennyiben a szolgáltató:

- az EGT-ben legalább 6,5 milliárd EUR összegű éves forgalmat bonyolított az elmúlt három pénzügyi évben;
- havonta több mint 45 millió aktív végfelhasználóval, illetve évente több mint 10 000 aktív, az unió területén letelepedett üzleti felhasználóval rendelkezett a legutóbbi pénzügyi évben;
- a fenti küszöbértékek az elmúlt három pénzügyi év mindegyikében teljesültek.⁵²

Jól látható mindegyik küszöbérték meghatározásából, hogy az Európai Unió valóban a legnagyobbak versenytörzítő gyakorlatát kívánja keretek közé szorítani, és egyáltalán nem célja a kisebb méretű és elérésű internetes szolgáltatások bármiféle indokolatlan végzálása.

A rendeletjavaslat előnyei

Az előnyök között elsőnek mindenképpen a legfontosabbal, a kapuőrplatform szabályozásával érdemes kezdeni. Ursula von der Leyen a fenti *Web Summiton*⁵³ úgy fogalmazott, hogy a nagyobb hatalom nagyobb felelősséggel is jár.⁵⁴ Mind-ezen technológiai jellegű korlátozásokkal kapcsolatban a kulcsmondatot a rendeletjavaslat indoklásában kell keresni, miszerint: „A különböző forrásokból származó végfelhasználói adatok kombinációja vagy a felhasználók belép-tetése a kapuőrök különböző szolgáltatásaiba potenciális előnyöket biztosít a kapuőröknek az adatfelhalmozás tekintetében, ami viszont a piacra lépés akadályait erősíti.”⁵⁵ Azaz egyrészt új szolgáltatók és szolgáltatások számára kívánja a szabályozás megerősíteni a piacra lépés lehetőségét, másrészt a végfelhasználók adatainak és lehetőségeinek védelmét is el kívánja látni. Ilyen technológiai korlátozások az 5. cikkben⁵⁶ foglaltak alapján – többek között – az alábbiak lehetnek:

⁵² DMA, 3. cikk (2).

⁵³ Mussard (2020): i. m.

⁵⁴ Bár már Lukács 12:48 is használta a kifejezést a Bibliában – „És valakinek sokat adtak, sokat követelnek tőle; és a kire sokat bíztak, többet kívánnak tőle” –, és a nagy francia forradalom során is találhatunk rá hivatkozást – nem is említve az egyesült királyságbeli és amerikai képviselő-házban elhangzottakat –, a kifejezés 20–21. századi reneszánsza a popkultúrából (a *Pókember*-képregényekből és -filmekből) ered.

⁵⁵ DMA, Indokolás, 36.

⁵⁶ DMA, 5. cikk.

- tartózkodás a több helyről származó személyes adatok összevonásától;
- tartózkodás attól, hogy a személyes adatok összevonása céljából a végfelhasználókat a kapuőr más szolgáltatásaiba is beléptesse;⁵⁷
- lehetővé teszi az üzleti felhasználók számára, hogy harmadik fél online közvetítő szolgáltatásokon keresztül ugyanazokat a termékeket vagy szolgáltatásokat kínálják a végfelhasználók részére olyan árakon vagy feltételek mellett, amelyek eltérnek a kapuőr online közvetítő szolgáltatásán keresztül kínáltaktól;
- tartózkodás attól, hogy akadályozza vagy korlátozza az üzleti felhasználókat abban, hogy a kapuőrök bármely gyakorlatával kapcsolatban valamely releváns hatósághoz forduljanak;
- tartózkodás attól, hogy előírja az üzleti felhasználók számára, hogy a kapuőr azonosító szolgáltatását használják (*lock-in*);
- tartózkodás attól, hogy előírja az üzleti felhasználók vagy végfelhasználók számára, hogy bármely egyéb alapvető platformszolgáltatásra iratkozzanak fel vagy azon regisztráljanak ahhoz, hogy az alapvető platformszolgáltatásai közül valamelyikhez hozzáférhessenek, arra feliratkozhasssanak vagy regisztráljanak.⁵⁸

Külön kiemelendő, hogy a kapuőröknek biztosítaniuk kell az üzleti és végfelhasználók tevékenysége révén keletkezett adatok tényleges hordozhatóságát, és különösen a végfelhasználók részére biztosítania kell azokat az eszközöket, amelyek megkönnyítik az adathordozhatóság gyakorlását többek között folyamatos és valós idejű hozzáféréssel.⁵⁹ A fontosabb szabályokat megsértőkre – a DSA szabályaihoz hasonlóan – szigorú szankciók szabhatók ki: a Bizottság az előző pénzügyi év teljes árbevételének legfeljebb 10%-át kitevő bírsággal sújthatja.⁶⁰ Természetesen az úgynevezett ideiglenes intézkedések használata jelen rendeletjavaslatba is bekerült.⁶¹

A rendeletjavaslat hátrányai

A legsúlyosabb kritikákat – a fent már említett fogalmi inkonzisztencia mellett – a DMA 3. cikkében foglalt kapuőrré való minősítés kapcsán fogalmazták meg sokan. A normahelyben foglalt szabályozás alapján ugyanis a Bizottság a fentebb tárgyalt kritériumok meg nem léte esetén is kapuőrré nyilváníthat egy

⁵⁷ Azaz például a Gmail levelező fiókba való belépés nem léptet be automatikusan a YouTube-fiókba is.

⁵⁸ Azaz például lehetővé váljon az Apple App Store-jának használata nem Apple eszközökről is.

⁵⁹ DMA, 6. cikk (1) h).

⁶⁰ DMA, 26. cikk (1).

⁶¹ DMA, 22. cikk.

szolgáltatót. Ennek módszertani kidolgozása még várat magára, mint ahogy az sem egyértelmű, hogy a 3. cikk (6) bekezdésben foglalt szempontok, amelyeket a Bizottságnak figyelembe kell vennie, milyen arányban és milyen mértékben számítanak a vizsgálat során. Ugyanígy nem egyértelmű az sem, hogy a három fő feltétel között van-e bármiféle prioritási sorrend, ráadásul a meg nem felelés bizonyításának terhe, az eljárás szerint a szolgáltatót terheli. Ugyanígy hiányoznak az üzleti és végfelhasználókra vonatkozó adathordozás pontos szabályai, így technikailag megítélhetetlen jelen szövegállapotban, hogy valódi segítséget és megoldást kínál-e majd a felmerült gyakorlati problémákra.

Konklúzió

Hogy igaza lenne David Cicilline-nek, és a Facebook (illetve techóriás társai) nem lennének kompatibilisek a demokráciával, az minimum erősen kérdéses. De hogy a jelenlegi – szinte *laissez faire* jellegű – szabályozásnál szigorúbbra van szükség, az nem tűnik kétségesnek. És ebben a politikailag polarizált világunk minden szereplője – legyen az jobb- vagy baloldalon – egyetérteni látszik. Az internet, mint olyan, nem más, mint egy hatalmas ökoszisztéma.⁶² És mint minden ilyen: komplex, folyamatosan változó és sokszínű. A szándék üdvözölhető, hogy e hatalmas ökoszisztéma szabályozása új alapokra helyeződjön, de az ördög mindig a részletekben bújkál meg.

Mert bár úgy tűnik, hogy a tagállami politikai vágyakkal és szabályozási irányokkal egybevág a szabályozás, az Európai Unió és tagállamai közötti – a következő években lezajló – egyeztetéseken sok fog múlni. Nem mindegy, melyek lesznek azok a részek, amelyek „elvéreznek” majd az egyeztetés során, és hogy a tagállamok elfogadják-e azt a fent említett célt, miszerint „ellenállóképesebb demokráciákat építsenek”.⁶³ Annyi bizonyos, hogy a két rendeletjavaslatnak számos előnye van, és szerencsére úgy tűnik, konszenzus alakult ki abban a kérdésben, hogy az elmúlt húsz év tapasztalatainak beépítése kiemelt cél legyen. A tervek szerint ráadásul a szabályozást folyamatosan monitorozzák majd, így feltehető, hogy nem kell újabb két évtizedet várni, amennyiben újabb internetevolúciós lépéshez vagy világszinten kezelendő problémához érünk majd. Azaz a szabályozás a jelenleginél sokkal jobban tudja majd követni a piaci gyakorlat változásait.

A két rendeletjavaslat – bármi is lesz a sorsuk – kijelölte azt az irányt, amelyet az Európai Unió követni kíván a közeljövőben. Pozitívumaik mellett azonban egyértelműnek látszik, hogy még csak az első lépések megtétele történt meg az úton.

⁶² Richard T. B. Ma – John C. S. Lui – Vishal Misra: Evolution of the Internet economic ecosystem. *IEEE/ACM Transactions on Networking*, 23. (2015), 1. 85–98.

⁶³ DSA, Indokolás, 2.

Irodalomjegyzék

- A dezinformáció visszaszorítását célzó uniós gyakorlati kódex.* Online: <https://bit.ly/3hjdVjJ>
- Bobák Áron: Bemutatták a törvényjavaslatot, ami jelentősen megtépázhatja a nagy technológiai cégek hatalmát Európában. *Raketa.hu*, 2020. december 16. Online: <https://bit.ly/2TFM1M>
- Cicilline, David [@davidcicilline]: „If it is not already clear, Facebook is not compatible with democracy.” [Tweet]. *Twitter*, 2021. február 17. Online: <https://bit.ly/3Asj3JK>
- Cunningham, Francine: European Commission publishes landmark package to regulate digital platforms and services. *Twobirds.com*, 2020. december. Online: <https://bit.ly/3dKYy7>
- De Witte, Bruno: Legal instruments and law-making in the Lisbon Treaty. In Stefan Griller – Jacques Ziller (szerk.): *The Lisbon Treaty. EU constitutionalism without a constitutional treaty?* Vienna, Springer, 2008. 79–108. Online: https://doi.org/10.1007/978-3-211-09429-7_4
- Easton, Adam: Poland proposes social media „free speech” law. *BBC.com*, 2021. január 15. Online: <https://bbc.in/3qKUq6N>
- Európai Bizottság: *A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály: biztonság és elszámoltathatóság az online környezetben.* Online: <https://bit.ly/2SOYBl>
- European Commission: *Mergers: Commission fines Facebook €110 million for providing misleading information about WhatsApp takeover* (2017. május 18.). Online: <https://bit.ly/3AwunV6>
- European Commission: *40462, Amazon.com, Inc.; Amazon Services Europe SARL; Amazon EU SARL; Amazon Europe Core SARL* (2020. november 11.). Online: <https://bit.ly/2STfueQ>
- European Commission: Web Summit 2020 – A Europe for everybody with EC president. *You-Tube*, 2020. december 2. Online: <http://y2u.be/jgOBZv2nHjA>
- Gosztonyi, Gergely: The European Court of Human Rights and the access to Internet as a mean to receive and impart information and ideas. *International Comparative Jurisprudence*, 6. (2020), 2. 134–140.
- Guthrie Weissmann, Cale: Google hit with another EU antitrust fine: The grand total now comes to €8.2B. *Fastcompany.com*, 2019. március 20. Online: <https://bit.ly/3xhKEvm>
- Huszák Dániel: Bejelentették: szabályozza Magyarország a Facebookot és a nagy techcégeket. *Portfolio.hu*, 2021. január 26. Online: <https://bit.ly/3hzylUo>
- Internet Society: *Internet Way of Networking: Two Thirds of People Worldwide Are Not Confident in Politicians Regulating the Internet* (2020. december 9.). Online: <https://bit.ly/36bCTuL>
- Kim, Nancy S. – D. A. Jeremy Telman: Internet giants as quasi-governmental actors and the limits of contractual consent. *Missouri Law Review*, 80. (2015), 3. Online: <https://bit.ly/3jLmN38>
- Ma, Richard T. B. – John C. S. Lui – Vishal Misra: Evolution of the Internet economic ecosystem. *IEEE/ACM Transactions on Networking*, 23. (2015), 1. 85–98. Online: <https://doi.org/10.1109/TNET.2013.2291852>
- Meyer, Carl: Canada looks at Australia’s experience regulating social media. *Nationalobserver.com*, 2021. február 1. Online: <https://bit.ly/3dJRv9b>
- Mussard, Helen: Digital advertising industry warns against misguided EU regulation. *IAB Europe*, 2020. szeptember 29. Online: <https://bit.ly/3jM1gYf>
- Newton, Casey: The trauma floor. The secret lives of Facebook moderators in America. *TheVerge.com*, 2019. február 25. Online: <https://bit.ly/3AvSPG9>
- Polyák Gábor – Pataki Gábor: Google Shopping – a 2017-es versenyjogi „gigabírság” elemzése, avagy milyen tanulságokkal szolgált a keresőmotorra kiszabott rekordbüntetés. In Polyák Gábor (szerk.): *Algoritmusok, keresők, közösségi oldalak és a jog. A forgalomirányító szolgáltatások szabályozása.* Budapest, HVG-ORAC, 2020. 273–288.

- Stelter, Brian: What Australia's new law might mean for the news you see in the future. *Edition. CNN.com*, 2021. március 1. Online: <https://cnn.it/3dMyCT0>
- Szikora Tamás: A Facebook Oversight Board első döntései – meglepetések helyett „papírforma”? *Ludovika.hu*, 2021. február 5. Online: <https://bit.ly/3heBvhk>
- Tatár Attila: A tárhelyszolgáltatók körében felmerülő felelősségi kérdésekről. *Infokommunikáció és Jog*, 16. (2019), 72. 8–13.
- Toor, Amar: Germany passes controversial law to fine Facebook over hate speech. *TheVerge.com*, 2017. június 30. Online: <https://bit.ly/3dKl7TI>
- Török Diána: Félrement uniós szabályozásra figyelmeztet a digitális piac. *Blog.IAB.hu*, 2020. október 14. Online: <https://bit.ly/3qN6qo3>